

Novi podaci o trogirskim kiparima Ivanu Duknoviću i Jakovu

STJEPAN ANTOLJAK

Već je C. Fisković nedavno dobro uočio, da životopis Ivana Duknovića, poznatog pod imenom Johannes Dalmata, »ima mnogo praznina i ti su podaci veoma maleni.«¹ Tako se nije pravo znalo ni da li se zvao Duknović ili nije.²

Međutim iz dokumenata, pohranjenih u Državnom arhivu u Zadru, možemo sada ipak dati nešto više podataka o tom našem kiparu i potvrditi njegovo prezime Duknović. Po tim se dokumentima prezime Duknović javlja već u prvoj polovici XV. stoljeća. Godine 1419. spominje se u Šibeniku u jednom napismeno sklopljenom žendbenom ugovoru kao svjedok »*Svtho Duchnouich*«,³ a onda i 1425.⁴ God. pak 1438. prodaje napismeno u Trogiru Petar Duknović iz sela Orihovice⁵ (»...*Petrus Duchnouich de villa Orihouize*...«) svoj vinograd, koji se prostirao ispod istoimenog sela, a iznad zemljišta samostana sv. Ivana Krstitelja.⁶ Budući da se i »*Johannes Dalmata*«, kako ću navesti, zvao Duknović, može se pretpostaviti, da je Ivan Duknović bio podrijetlom iz Orihovice, odakle se njegova obitelj doselila u obližnji Trogir. U dokumentima prvi puta nalazimo, da je dne 10. veljače 1497. Trogiranin Nikola Suđević, kamenar (»...*Nicolaum Sudieuich lapicidam de Tragurio*...«) podigao pred tamošnjim knezom i sucima tužbu protiv kipara Ivana Duknovića (»...*magistrum Joannem*

Duchnouich marmorarium... magistro Joanne Duchnouich marmorario... magistrum Joannem Duchnouich... maestro Zuane Duchnouich... magistro Joanni Duchnouich... magister Joannes Duchnouich... magistri Joanne Duchnouich lapicide... magistri Joannis Duchnouich lapicide... magistro Joanni...«), koji je imao svoju kuću u tom gradu, radi izvjesne sume novaca, koju mu je ovaj tobože dugovao za neki obavljani klesarski posao. Ova se parnica vukla sve do 19. XII. iste godine i presuđena je nakon obostrane izjave stranaka i preslušanja svjedoka konačno u korist Duknovića.⁷ Ovaj nam podatak potvrđuje, da je Venturijeva pretpostavka, kada piše, da se je nakon smrti kralja Matijaša Korvina (6. IV. 1490.) Duknović vratio vjerojatno kući, gdje je i ostao, iako je 1498. radio u Veneciji,⁸ ispravnija negoli Kukuljevićeva, koji kaže, da je iza Matijaševe smrti po svoj prilici otišao »natrag u Italiju, a bez sumnje u državu papinsku«,⁹ te Fabriczyjeva,¹⁰ koji drži, da se vratio u Rim i ostao tamo od 1492. do 1503.¹¹

God. 1503. nalazimo Duknovića (»...*magistrum Joannem marmoreum... maestro Zuane marmorario di Trau... maestro Zuane lapicideo... maestro Zuane tayapetra... magistri Joannis lapicide...«)¹² u Trogiru, gdje ga tamošnji sud preslušava s ostalim svjedocima na tužbu neke Matije udove magistra Lovre Rizetića,*

¹ C. Fisković, *Djela kipara Ivana Duknovića u Trogiru*, Historijski zbornik III/1-4, Zagreb 1950, 233.

² Tako ga Banfi naziva stalno »*Giovanni Dalmata*«, naglašujući, da je izvan sumnje njegovo talijanstvo. Ujedno sumnja, da se zvao Duknović (F. Banfi, *Giovanni di Traù detto il Dalmata*, Archivio Storico per la Dalmazia, a. VIII, v. XV, f. 90, Roma 1933, 263, 266).

³ Državni arhiv u Zadru (DAZ) — *Šibenski arhiv* 2 (1414.—1470.) — 3. I. c — str. 158a — 18. X. 1419.

⁴ »...*et Uticho Duchnouich de Sibenico*...« (Ibid. — Šibenski arhiv 2 (1414.—1470.) — 3. I. h — str. 197-19. II. 1425.).

⁵ Nekoć mjesto Orihovica na kopnu iznad viništanske uvale s malom crkvicom Bl. Dj. Marije (P. Andreis, *Storia della città di Traù*, Pubblicata per cura di M. Petrojević, Spljet 1908, 329). Danas Oriovica, odlomak sela Vinišća kod Trogira. U uvali zvanaj Voluja i sada se nalaze ogromni kamenolomi bijelog mramora.

⁶ DAZ — *Trogirski arhiv* LXVII/3, str. 46a-9. III. 1438.

⁷ Ibid. — *Trogirski arhiv* III- $\frac{3}{22}$ *Copia*.

⁸ A. Venturi, *Storia dell' arte italiana* VI, Milano 1908, 1054. Njegovo mišljenje prihvaćaju F. Banfi (*Archivio Storico per la Dalmazia*, a. VIII, v. XV, f. 90, 287, 288) i A. Schneider (*Hrvatska Enciklopedija* V, Zagreb 1945, 421).

⁹ I. Kukuljević Sakcinski, *Slovník umjetnikah jugoslavenskih* I, Zagreb 1858, 57.

¹⁰ C. von Fabriczy, *Giovanni Dalmata, Jahrbuch der königlich preussischen Kustsammlungen* XXII, Berlin 1901, 224—252.

¹¹ A. Venturi, n. dj. VI, 1054, bilj. 1.

¹² Na osnovu raznih naziva Duknovića u ispravi od 10. II. 1497., pod navedenim imenima u listini od 1503. i suviše je očito, da je to ista osoba.

kojemu se navedeni kipar Ivan bio napismeno obavezao, da će mu isplatiti stanovitu svotu novaca.¹³

Zadnji podatak, koji imamo o kiparu Duknoviću, jest Ivanov kupoprodajni ugovor, sačinjen u Trogiru dne 29. IX. 1508. g. Iz njega doznajemo, da mu se otac zvao Stjepan¹⁴ i da je kiparu Ivanu trogirski građanin Jeronim Testa prodao selo Dragane u okolici Trogira.¹⁵ Ovaj nam zadnji podatak o Duknoviću potvrđuje Fiskovićevo nagađanje, na temelju njegova arhivskog nalaza, da je Duknović 1508. boravio u Trogiru i klesao apostola Tomu za kapelu sv. Ivana u tamošnjoj stolnoj crkvi te zatim otišao preko mora da radi u Anconi.¹⁶

Po svemu se ovome sada stalno i konačno zna, da je »Johannes Dalmata« bio Hrvat i da se zvao Duknović. Nadalje, da je bio podrijetlom iz onog dijela trogirске okoline, gdje se i sada nalaze ogromni kamenolomi bijelog mramora, te da mu se otac zvao Stjepan i da je po svoj prilici također bio klesar u Trogiru. Ujedno je vrlo vjerojatno, da je Ivan Duknović boravio u Trogiru već od 1490. pa sve do 1508.

Kudikamo se manje znade o kiparu Jakovu. Njega mađarski historičar Nikola Istvánffy (8. II. 1538.—1. IV. 1615.)¹⁷ u svom djelu »Historiarum de rebus ungaricis« na dva mjesta zove »Jacobus Tragurinus Dalmata« i »Jacobi Tragurini architecti et statuarii«.¹⁸ Ivan Lucius, rodom Trogirani (1604—1679) u svojim »Memorie istoriche di Tragurio« zove ga također »Traurino Giacomo Architetto, e Statuario«, navodeći što o njemu piše Istvánffy.¹⁹ Jeronim

Kavanjin (1643—1714)²⁰ u svojoj golemoj velepjesmi obično zvanj »Bogatstvo i ubožtvo« kaže, da je Jakov »Statil« radio kao kipar u Uacu (Ugarska).²¹ Kukuljević piše, da je »meštar Ivan sa svojim zemljakom i sugrađaninom meštrom Jakovom Statilićem Trogiraniinom, uresivao vajarskimi tvorovi velikoliepne sgrade Matijaševe i tvorio one kipove iz mramora i meda, kojim se divljahu svi suvremenici.«²²

I dok mađarski kritičar J. Fögel tvrdi, da su postojali i Ivan i Jakov iz Trogira, drugi mađarski pisac F. Banfi ne samo da se ne slaže s ovim, već pobija i Istvánffyja, te Kavanjina, Luciusa i J. Morellija (*Biblioteca manuseripta graeca et latina Divi Marci Venetiarum* I, Bassani 1802), za koje kaže, da su od Istvánffyja zavedeni u bludnju. Banfi ide čak tako daleko, da na svaki način nastoji dokazati, da je radio u Ugarskoj kao kipar samo Ivan, kojega pogrešno nazivaju i Jakov.²³

A. Schneider smatra, da su čak i neka Jakovljeva djela u Ugarskoj od Ivana Duknovića.²⁴ Po Fiskoviću uz Ivana Duknovića »prema Kukuljevićevu pisanju, radio je i Jakov Štalić« na dvoru Matijaša Korvina. Fisković nadalje kaže, da se o Jakovu Štaliću ne zna ništa pouzdano, a po Kavanjinu bi bio iz roda Statileo. Stoga napominje, da je u to doba postojao Jakov Staffileo, kako se to vidi iz oporuke njegova oca Stjepana iz 1519.²⁵

Iako ću navesti nekoliko novih arhivskih podataka o kiparu Jakovu, ipak ne ću ni ja moći riješiti pitanje njegova prezimena. Prvi puta nalazimo na Jakova, sina Florija iz Trogira godine 1455. (»... Jacobi Florii lapicide de Tragurio...«)²⁶; javlja se i 1467.²⁷ (»... Jacobo quondam Florii lapicida de Tragurio... magister Jacobus quondam Florii lapicida de Tragurio... Jacobo

¹³ DAZ — Trogirski arhiv III-3/38 — 4., 7., 22. IV. 1503.

¹⁴ God. 1431. nalazimo u Trogiru »... Stephanum lapicidam prothomagistrum...« (DAZ — Trogirski arhiv III-3/36 — 1431. g.), koji bi možda mogao biti otac Ivana Duknovića.

¹⁵ »... dominus Hieronymus Testa, civis Tragurii... dedit, uendidit... magistro Joanni marmoreo quondam Stephani Ducnovich, habitatori Tragurii... vnam suam uillam nuncupatam Dragane, sitam in comitatu Tragurii de laboratoribus siue uillanis decem uel circa cum omnibus iuribus pertinentiis... cuius totius ville predictae hii sunt confines: a borea jura sancti Marci, a ponente et ab austro et leuante jura Babe...« (DAZ — Trogirski arhiv III-3/38 — 22. IX. 1508.).

¹⁶ C. Fisković, n. dj., *Historijski Zbornik* III/1-4, 236.

¹⁷ St. Stanojević, *Narodna Enciklopedija* II, Zagreb, 74, 75.

¹⁸ N. Istvánffy, *Historiarum de rebus ungaricis libri XXXIV*, Coloniae Agrippinae 1622, 133, 623.

¹⁹ G. Lucio, *Memoire istoriche di Tragurio ora detto Traù*, Venetia 1674, 531.

²⁰ M. Kombol, *Povijest hrvatske književnosti do narodnog preporoda*, Zagreb 1945, 278.

²¹ »... Ivan Statil, ki u Rimu
Niegda biaše slavan štiljac,
Gjakov, koi u Vacimu,
Budue izuč kipodiljac,
Stavi urieze své uljudne,
Da su i danas svietu čudne...«

(J. Kavanjin, *Bogatstvo i ubožtvo*, Zagreb 1861, 113).

²² I. Kukuljević Sakcinski, n. dj. I, 57.

²³ F. Banfi, n. dj., *Archivio Storico per la Dalmazia* a. VIII, v. XV, f. 90, 264, 263, 282—284.

²⁴ *Hrvatska enciklopedija* V, 421.

²⁵ C. Fisković, *Umjetnički obrt XV.—XVI. stoljeća u Splitu, Zbornik u proslavu petstogodišnjice rođenja Marka Marulića 1450—1950*, Djela JA 39, Zagreb 1950, 143, 161.

²⁶ DAZ — *Splitski arhiv* 25 (1452.—1456.) — II *Liber civilium* — 1455./6., str. 12—18. VI. 1455.

²⁷ Tada se spominje u kupoprodajnom ugovoru od 9. VI. 1467. kao nećak nekog Biloša Dražojevića iz sela Rađošića (iznad Kaštel-Novog).

quondam Florii lapicida stipendiarii in Tragurio . . . , Jacobo quondam Florii lapicida de Tragurio . . . ») kao i 1468. (» . . . magister Jacobus quondam Florii lapicida . . . nomine eius uxoris et filie dicte Stoe . . . , . . . magistro Jacobo quondam Florii lapicide . . . ») te 1469. (» . . . magister Jacobus quondam Florii lapicida de Tragurio . . . , . . . magistro Jacobo quondam Florii lapicida«).²⁸ God. 1472. nailazimo samo na »Jacobum lapicidam«,²⁹ 1473. pak opet na Jakova pok. Florija (» . . . magistro Jacobo quondam Florii lapicida . . . »).³⁰ Međutim god. 1492. postoji Jakov, stanovnik Klisa (»magister Jacobus lapicida, habitator Clisii . . . , . . . Giacomo taiapiera . . . »), koji je zajedno s klesarom Mihovilom Meljavićem obnavljao trogirskom humanističkom piscu Koriolanu Čipiku njegov kaštel Stari, a klesao je ujedno i u samom Trogiru Jerolimu Oferliniću neke građevinske dijelove.³¹ God. 1503. nailazimo na Jakova Markovića (» . . . magistro Jacobo Marcouich lapicida . . . »)³² a 1508., 1512. i 1513. ponovno na Jakova iz Klisa (» . . . magistro Jacobo de Clisso lapicide . . . , . . . magistro Giacomo taiapiera . . .

. . . magistro Jacomo lapicida de Clipsisio . . . , . . . magistrum Jacobum de Clipsisio . . . »), koji je neko vrijeme boravio u Zadru i Puli. On se još dne 24. V. 1508. bio obvezao trogirskom građaninu Stjepanu Štafiliću, da će mu za njegov kaštel³³ pribaviti kameni materijal, koji je vadio iz svoga kamenoloma na otoku Drveniku (Zirona) u mjestu »Cernasi«.³⁴ Kako je Stjepan umro i nije isplatio Jakova, ovaj je tužio njegove nasljednike, te se parnica zbog toga vodila od 12. XII. 1512. sve do 5. III. 1513.³⁵ God. 1522. opet se javlja u izvorima Jakov Marković, koji se obvezuje izvršiti neki rad u Kaštel-Štafiliću,³⁶ a 1529. ugovorio je sa još dva svoja druga trogirska zidara, da će podignuti temelje kaštela na samom moru na položaju zvanom Gomilica.³⁷

Svakako, uzevši u račun godine prvoga, koji se spominje od 1455. do 1473., a drugoga od 1492. do 1513., te trećega od 1503. do 1529., zacijelo se radi o različitim osobama. Stoga bi na temelju svega toga samo onaj prvi mogao biti drug Ivana Duknovića. U pitanju pak Jakovljeva prezimena ne može se ništa stvarno utvrditi, iako su ovdje izneseni arhivski podaci vrlo privlačivi, da se i o tom dade bilo kakav sud ili stvori pretpostavka.

²⁸ DAZ — *Trogirski arhiv* LXVIII/8, str. 37, 46a, 49a, 59a, 72a, 95a, 122, 123, 136a, 172-9, VI., 21. VIII., 6, IX., 27, X., 20., 21. XII. 1467., 13. III., 21. IX., 9, X. 1468., 5. I., 8. XI. 1469.

²⁹ Ibid. — *Trogirski arhiv* III-3/36 — 1472. g.

³⁰ Ibid. — *Trogirski arhiv* LXVIII/8, 259 — 18. V. 1473.

³¹ G. Praga, *L'organizzazione militare della Dalmazia nel Quattrocento e la costruzione di Castel Cippico Vecchio di Traù*, Archivio Storico per la Dalmazia, a. XI, v. XX, f. 119, Roma 1936, 474-477 i C. Fisković, *Umjetnički obrt XU.-XVI. stoljeća u Splitu*, 140, 141.

³² DAZ — *Trogirski arhiv* LXVIII/20 — 25. VI. 1503.

³³ O gradnji kaštela Štafilića gl. P. Andreis, o. c., 297, 358; D. F. K., *Castel Stafileo*, *Bullettino di archeologia e storia dalmata* XII, Spalato 1889, 138, 139; M. Perović, *Postanak Kaštela*, Sarajevo 1934, 30, 31.

³⁴ Danas položaj Krknjaši na otoku Drveniku.

³⁵ DAZ — *Trogirski arhiv* VIII-IX/28, str. 1017-1021.

³⁶ Ibid. — *Trogirski arhiv* LXIX/6, 13a — 27. II. 1522.

³⁷ C. Fisković, n. dj. 138, 159.